Bojana Jovanović*

Pregledni naučni rad
UDK 347.965.42:620.9
doi: https://doi.org/10.56461/rep280226.07.J

MEDIJACIJA U ENERGETSKIM SPOROVIMA

Sažetak

Razvoj energetskog sektora i otvaranje tržišta električne energije omogućili su poslovanje van granica jedne države. U ovakvim okolnostima došlo je do pojava novih učesnika u prekograničnom poslovanju, novih ugovornih odnosa i velikih investicionih ulaganja koja su jedino isplativa ukoliko su partnerstva stabilna i kontinuirana. Međutim, gotovo da je nezamislivo da ovakvi odnosi u nekom trenutku ne budu praćeni sukobom, koji je neophodno rešiti, a ne narušiti poslovnu saradnju, odnosno projekat. S obzirom na to da se radi o karakterističnim sporovima, gde je potrebno obezbediti poverljivost podataka i rešiti ih na brz i efikasan način, bez stvaranja „pobednika i gubitnika" tradicionalni sudski postupci i arbitraža nisu najbolje rešenje. Alternativni načini rešavanja sporova, a naročito medijacija pokazuju se kao pogodno rešenje, jer se u postupak pored neutralnog medijatora koji usmerava tok postupka medijacije, podstiče komunikaciju između strana i pomaže im u pronalaženju obostrano prihvatljivog rešenja mogu uključiti stručnjaci iz različitih oblasti kao konsultanti.

U radu su prikazane karakteristike energetskih sporova, pojam i značaj medijacije, relevantna domaća i međunarodna regulativa, a sve kroz hipotetički primer studije slučaja spora između kupca proizvođača električne energije i agregatora sa sedištem u različitim državama.

Ključne reči: alternativni načini rešavanja sporova, medijacija, medijator, agregator, kupac proizvođač, prozjumer, energetika, sporovi u energetici.

I Uvod

Energetski sektor je od ključnog značaja za privredu, a posebno industrijski razvoj svake države. Njegovi važni strateški elementi su sigurno i pouzdano snabdevanje energijom i tranzicija ka održivom energetskom sistemu u kome

* Autorka je doktorantkinja Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu, zaposlena u Akcionarskom društvu Elektroprivreda Srbije Beograd, e-mail: jovanovicbojanakg@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0009-0004-5577-1213

se koriste tehnologije koje doprinose povećanju energetske efikasnosti i unapređenju zaštite životne sredine kroz veći udeo obnovljivih izvora energije.

Danas, u uslovima globalizacije, tržite energetike koje podupiru snažne investicione politike beleži značajan rast. Ako se ovaj proces, međutim, posmatra iz drugog ugla nameće se zaključak da je potpuno opravdano očekivati sporove u poslovanju, naročito ako se uzmu u obzir razvoj tržišta obnovljivih izvora energije (OIE), digitalizacija energetske infrastrukture i pojava novih učesnika, poput kupca-proizvođača i agregatora[1], a naročito u situacijama kada ti odnosi nastaju između kompanija koje posluju u različitim regulatornim i zakonodavnim okruženjima. Do toga najčešće dolazi usled neispunjenja ugovornih obaveza (npr. isporuka energije, isplata naknade, pitanja kvaliteta usluge...), pogrešnog tumačenja ugovora o kupovini električne energije (*Power Purchase Agreement*, PPA), usled nesporazuma oko odgovornosti za nestabilnost mreže, tehničkih kvarova, propusta u upravljanju ili sajber incidenata.[2] Imajući u vidu značaj i složenost sporova koji nastaju u okviru energetskog sektora, posebno sa prekograničnim elementom, tradicionalni sudski postupci i arbitraža često se ne pokazuju kao najpogodniji mehanizmi za njihovo rešavanje. To je posledica visokih troškova, dugotrajnosti postupaka, različitih pravnih sistema, a sa tim u vezi i ograničenog poverenja u sudove, što su faktori koji mogu negativno uticati na ugled i poslovne odnose kompanija na energetskim tržištima. Nasuprot tome, medijacija kao oblik alternativnog rešavanja sporova (ADR) nudi fleksibilno i poverljivo sredstvo prilagođeno specifičnostima ovog sektora. Usmerenost ka interesima strana, efikasnost u pogledu trajanja postupka i potencijal za očuvanje dugoročnih poslovnih odnosa čine medijaciju posebno pogodnom u situacijama u kojima postoji operativna i tehnička zavisnost između partnera – što je česta pojava u odnosima između proizvođača energije i agregatora. Umesto konfrontacije i sudskog ishoda koji stvara „pobednike i gubitnike", medijacija podstiče dijalog, kompromis i obostrano prihvatljivo rešenje, čime doprinosi održivosti i stabilnosti u energetskim partnerstvima.

Cilj ovog rada je da se ispitaju mogućnosti i izazovi primene medijacije u rešavanju sporova u energetskom sektoru između privatnih subjekata, s posebnim osvrtom na međunarodne ugovorne odnose u kojima učestvuju proizvođači i agregatori. Akcenat je stavljen na pojam i značaj, medijacije, pravne izvore i analizu studije slučaja u okviru savremenih energetskih sistema.

---

[1] Zakon o energetici (ZOE), *Službeni glasnik RS*, br. 145/2014, 95/2018 – dr. zakon, 40/2021, 35/2023 – dr. zakon, 62/2023, 94/2024 i 109/2025 – dr. zakoni.

[2] G. Vial, Power purchase agreements affected by unexpected circumstances: lessons from real litigation, *The Journal of World Energy Law & Business (JWELB)* 16(2023)3, 276.

II Koncept medijacije

Medijacija je dobrovoljan, struktuiran, poverljiv, fleksibilan, neformalan i brz postupak u kome strane u sporu, bez obzira na njegov naziv, uz pomoć trećeg neutralnog lica – medijatora, putem pregovaranja nastoje da samostalno dođu do rešenja spora koje je prihvatljivo za obe strane. Ona ne predstavlja ni akuzatorni ni adjudikativni postupak, ne pokreće se tužbom i ne podrazumeva suđenje. Za razliku od sudije ili arbitra, medijator ne donosi obavezujuću odluku, ne izvodi dokaze i ne utvrđuje koja je strana u pravu, već olakšava komunikaciju i pomaže stranama da dođu do zajedničkog, obostrano prihvatljivog rešenja.[3] Upravo zbog toga, strane iz uspešne medijacije ne izlaze kao pobednici ili gubitnici, već im se pruža mogućnost da očuvaju postojeći odnos kroz takozvanu *win–win* situaciju, što omogućava uspostavljanje ili unapređenje dugoročne i stabilne poslovne saradnje[4]. Do medijacije može doći upućivanjem od strane suda ili na inicijativu jedne od strana, ali je njena suštinska odlika da se uvek zasniva na dogovoru. U poslovnoj praksi, gde interesi imaju ključnu ulogu, medijacija najčešće započinje pozivom jedne strane drugoj da spor reše u postupku koji same kreiraju, u kome zadržavaju punu kontrolu i koji mogu prekinuti u bilo kom trenutku, ili se odlučiti za sudsko ili arbitražno rešavanje spora. Za razliku od sudske ili arbitražne odluke, koja ima obavezujući karakter, ishod medijacije zasniva se na dobrovoljno postignutom sporazumu strana i njegovom dobrovoljnom izvršenju. Međutim, u savremenom međunarodnom pravu sve više se razvijaju instrumenti koji omogućavaju i prekogranično, pa i prinudno izvršenje medijacionih sporazuma. Iako su kao prednosti medijacije prepoznate dobrovoljnost i neformalnost, istovremeno ove karakteristike postaju rizik posebno kada se radi o odsustvu automatske izvršne snage sporazuma. U kontekstu energetskog sektora, gde su kontinuitet isporuke i stabilnost sistema od suštinskog značaja, ovo može proizvesti pravnu nesigurnost i ponovnu eskalaciju spora, prekid poslovne saradnje i velike ekonomske gubitke, što umanjuje njenu praktičnu pouzdanost u dugoročnim odnosima između učesnika na tržištu.

Istovremeno, empirijski podaci ukazuju na to da je arbitraža i dalje primarni mehanizam izbora za rešavanje internacionalnih sporova, značajno nadmašujući ostale modalitete rešavanja konflikata. Prema rezultatima istraživanja[5]

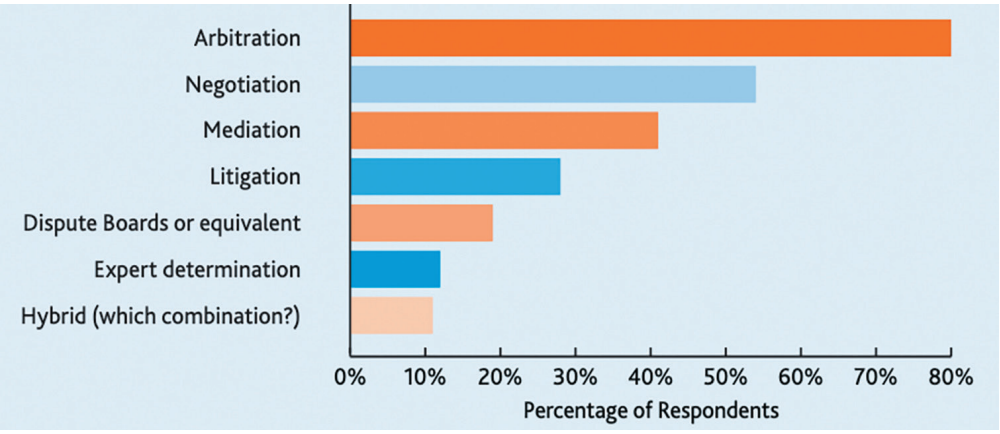
---

[3] M. Petrović, Mediator iz perspektive srpskog prava, *Glasnik prava* VIII(2017)2, 3.

[4] Z. D. Tarman, Mediation as an Option for International Commercial Disputes, *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul* 48(2016)65, 229.

[5] Pinsent Masons, Queen Mary University of London, Future of International Energy Arbitration Survey Report, https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/Future-of-International-Energy-Arbitration-Survey-Report.pdf, posećeno: 27. 5. 2026.

sprovedenog od strane *Queen Mary University of London* (QMUL) i advokatske kancelarije *Pinsent Masons*, ovaj trend je posledica potrebe za neutralnošću i efikasnošću u složenom geopolitičkom okruženju, a dominacija arbitraže u ovom segmentu potvrđuje poverenje globalnih energetskih subjekata u njenu sposobnost da ponudi konačna i izvršna rešenja u situacijama visoke pravne nesigurnosti.

Grafikon 1 – Rangiranje mehanizama za rešavanje energetskih sporova prema uspešnosti i učestalosti primene[6]

III Pravni okvir medijacije u ZPRS i međunarodnim izvorima

U pravnom sistemu Republike Srbije, medijacija je uređena Zakonom o posredovanju u rešavanju sporova (ZPRS)[7], kojim je ovaj pojam definisan kao postupak, bez obzira na naziv, u kojem strane dobrovoljno nastoje da sporni odnos reše putem pregovaranja, uz pomoć jednog ili više posrednika, koji stranama pomaže da postignu sporazum. U Zakonu se koristi naziv posredovanje[8]. Iako, Zakon o energetici u Republici Srbiji predstavlja primarni materijalni zakon koji uređuje odnose između učesnika na energetskom tržištu, on ne sadrži posebne odredbe o medijaciji, pa se na pitanja postupka, pravnog dejstava i izvršenja postignutih sporazuma primenjuju odredbe ZPRS, Zakona o obezbeđenju i izvršenju (ZIO) i Zakona o javnom beležništvu.[9]

---

[6] *Ibid*.

[7] *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 55/2014 i 87/2018.

[8] ZPRS, čl. 2.

[9] Zakon o izvršenju i obezbeđenju, *Službeni glasnik RS*, br. 106/2015, 106/2016 - autentično tumačenje, 113/2017 - autentično tumačenje, 54/2019, 9/2020 - autentično tumačenje, 10/2023 -

Medijacija je moguća u svim spornim odnosima u kojima strane mogu slobodno raspolagati svojim zahtevima, te se u skladu sa tim može zaključiti i da predstavlja podoban mehanizam za rešavanje sporova nastalih u energetskom sektoru, naročito između privatnih pravnih subjekata, što je posledica liberalizacije tržišta i uvođenja novih učesnika, naročito u oblasti obnovljivih izvora energije. Izvori sporova najčešće se nalaze u ugovorima o kupovini električne energije (PPA), ugovorima o agregaciji, ugovorima o digitalnim uslugama u energetici, kao i u regulatornim ograničenjima kod prekograničnih projekata. Članom 4. ZPRS propisano je da se sva pitanja koja nisu izričito uređena ovim Zakonom rešavaju u skladu sa načelima posredovanja predviđenim ovim Zakonom i standardima posredovanja sadržanih u aktima Ujedinjenih nacija, Evropske unije i Saveta Evrope [10].

Rastuću zainteresovanost privrednih subjekata da na globalnom (odnosno međunarodnom) nivou svoje sporove rešavaju putem medijacije morala bi da prati odgovarajuća aktivnost na stvaranju odgovarajućeg pravnog okvira za njeno sprovođenje, koji bi se stalno usavršavao i modernizovao. Doprinos na tom polju dale su ne samo institucije za rešavanje međunarodnih trgovinskih sporova sačinjavanjem pravilnika za rešavanje sporova putem medijacije, već i pojedine države koje su donele posebne zakone o medijaciji.

U okviru Evropske unije, ključni dokument je Direktiva 2008/52/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 21. maja 2008. godine o određenim aspektima medijacije u građanskim i trgovinskim stvarima.[11] Cilj ove direktive je da ojača kulturu mirnog rešavanja sporova i olakša prekograničnu primenu medijacije. Ona predviđa obaveze država članica da osiguraju izvršivost medijacijom postignutih sporazuma, očuvanje poverljivosti postupka, kao i da spreče negativne posledice po stranke u vezi sa zastarelošću potraživanja dok medijacija traje.[12] Iako se primarno odnosi na prekogranične sporove unutar EU, njene norme i preporuke imaju uticaja i na zemlje kandidate, uključujući Srbiju, naročito u procesu harmonizacije propisa.

---

dr. zakon i 91/2025; Zakon o javnom beležništvu, *Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015, 106/2015, 94/2024 i 80/2026.

[10] ZPRS, čl. 4.

[11] Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters (Directive 2008/52/EC), Official Journal of the European Union, L 136/3, 2008.

[12] Directive 2008/52/EC, Art. 6–8.

Na globalnom nivou značajnu ulogu imaju instrumenti koje je donela Komisiju Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovinsko pravo (*United Nations Commission on International Trade Law*, *UNCITRAL*), čime je prepoznata vrednost medijacije, kao metode prijateljskog rešavanja sporova koji nastaju u kontekstu međunarodnih trgovinskih odnosa. Najpre su usvojena Pravila o koncilijaciji, koja nude međunarodno usklađen skup procesnih pravila za sprovođenje koncilijacije, a koja su izmenjena Pravilima o medijaciji (2021)[13]. Razvijen je Model zakon UNCITRAL-a o međunarodnoj trgovinskoj koncilijaciji (2002)[14], koji je kasnije izmenjen Model zakonom UNCITRAL-a o međunarodnoj trgovinskoj medijaciji i međunarodnim sporazumima proisteklim iz medijacije (2018).[15] Ovaj model zakona daje pravni okvir za uređenje medijacije na nacionalnom nivou, u cilju harmonizacije i lakšeg priznavanja medijacijom postignutih sporazuma u različitim državama. Pored toga, UNCITRAL je usvojio i Beleške o medijaciji (2021), koje predstavljaju objašnjavajući tekst o organizaciji postupaka medijacije.[16] Jedan od značajnih nedostataka medijacije u međunarodnom kontekstu dugo se odnosio na pitanje prekograničnog priznanja i izvršenja sporazuma postignutih medijacijom. Za razliku od sudskih i arbitražnih odluka, takvi sporazumi nisu raspolagali jednako efikasnim i harmonizovanim međunarodnim mehanizmom izvršenja, što je predstavljalo jednu od prepreka široj primeni medijacije u međunarodnim trgovinskim sporovima.

U cilju prevazilaženja ovog problema, podsticanja korišćenja medijacije kao alternativnog načina rešavanja međunarodnih trgovinskih sporova i jačanja pravne sigurnosti stranaka, usvojena je Konvencija Ujedinjenih nacija o međunarodnim sporazumima o poravnanju proisteklim iz medijacije, poznatija

---

[13] United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Mediation Rules, 2021, https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/22-01369_mediation_rules_ebook_1.pdf, posećeno: 12. 6. 2026.

[14] United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Model Law on International Commercial Conciliation with Guide to Enactment and Use 2002, https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/03-90953_ebook.pdf, posećeno: 12. 6. 2026.

[15] United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/22-01363_mediation_guide_e_ebook.pdf, posećeno: 12. 6. 2026.

[16] United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), International Commercial Mediation, https://uncitral.un.org/en/texts/mediation, posećeno: 12. 6. 2026.

kao Singapurska konvencija o medijaciji[17]. Donošenjem Konvencije načinjen je značajan korak ka stvaranju efikasnijeg međunarodnog okvira za izvršenje medijacijskih sporazuma. Konvencija je u značajnoj meri sledila Njujoršku konvenciju o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka iz 1958. godine,[18] posebno u kontekstu „direktnog izvršenja". Prethodna izvršnost postignutog medijacionog sporazuma u državi porekla nije preduslov za izvršenje takvog sporazuma u drugoj zemlji.[19]

Ipak, njen praktični domet još uvek je ograničen. Prema podacima UNCITRAL-a, Konvenciju je potpisalo 60 država, dok su 22 države njene ugovorne strane, pri čemu među njima nema većine država članica Evropske unije. Zbog toga Konvencija još uvek nije ostvarila svoj puni potencijal u oblasti prekograničnog izvršenja medijacijskih sporazuma.[20]

IV Studija slučaja: medijacija između kupaca-proizvođača i agregatora

Energetska tranzicija, ubrzani razvoj obnovljivih izvora energije i pojava novih učesnika na tržištu dovode do temeljnih promena u tradicionalnoj strukturi elektroenergetskog sektora. Potrošač više nije isključivo pasivni korisnik električne energije, već postaje aktivan učesnik tržišta koji može istovremeno proizvoditi, koristiti, skladištiti i prodavati električnu energiju, biti član energetske zajednice ili pružati usluge fleksibilnosti.[21] Ovakva transformacija tržišta uslovljava nastanak novih pravnih odnosa između različitih tržišnih učesnika proizvođača, kupaca, agregatora, operatora sistema i energetskih zajednica[22] što neminovno povećava broj i složenost sporova koji među njima može nastati. Iako su ovi

---

[17] Vid. United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (New York, 2018), https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements, posećeno: 20. 5. 2026.

[18] Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958).

[19] H. Meidanis, *The Private International Law of Commercial Mediation*, Athen, Bern, 2025.

[20] United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Status of UNCITRAL Conventions and the New York Convention, https://uncitral.un.org/sites/default/files/2026-09/overview-status-table_020926.pdf, posećeno: 2. 9. 2026.

[21] J. Putniković, Aktivni kupac električne energije – prevladavajući koncept u budućnosti, Energija Balkana, https://energijabalkana.net/aktivni-kupac-elektricne-energije-prevladavajuci-koncept-u-buducnosti/, posećeno: 1. 6. 2026.

[22] D. Frieden *et al*., Are We on the Right Track? Collective Self-Consumption and Energy Communities in the European Union, *Sustainability* 13(2021)22, 4.

sporovi po svojoj pravnoj prirodi pretežno privatnopravni, oni često sadrže element inostranosti, pa samim tim zahtevaju primenu pravila međunarodnog privatnog prava u pogledu međunarodne nadležnosti, merodavnog prava, priznanja i izvršenja odluke/sporazuma. Zbog svoje složenosti, potrebe za stručnim znanjima iz oblasti energetike i očuvanjem poslovnih odnosa između učesnika na tržištu klasični sudski postupci često nisu najpogodniji mehanizam njihove zaštite. Iz tog razloga sve veći značaj dobijaju alternativni načini rešavanja sporova, a naročito medijacija, koja zahvaljujući svojoj fleksibilnosti, poverljivosti i mogućnosti da uključi stručna znanja iz različitih oblasti predstavlja naročito pogodan instrument za rešavanje međunarodnih privatnopravnih sporova u energetskom sektoru.

Kako bismo što bolje ilustrovali energetske sporove, koji su podobni za rešavanje medijacijom, a kako nema mnogo dostupnih podataka zbog poverljivosti, prikazaćemo jedan hipotetički primer. Nazivi strana, predmet spora i sam postupak medijacije, počev od pokretanja, nadležnosti i izvršenja su plod fikcije sa svrhom da se što bolje prikažu situacije do kojih može doći u slučaju spora između dva učesnika na tržištu.

Češka kompanija *Top Power*, koja posluje kao agregator i austrijska kompanija *SolarHaus*, koja zastupa interese većeg broja kupaca proizvođača (u daljem tekstu prozjumer), zaključile su ugovor o uspostavljanju i funkcionisanju virtuelne elektrane (*Virtual Power Plant* – VPP). Ugovorom su definisana međusobna prava i obaveze ugovornih strana u pogledu obezbeđivanja, agregiranja i plasmana električne energije proizvedene iz decentralizovanih obnovljivih izvora. Na osnovu zaključenog ugovora, prozjumer se obavezao da obezbedi kapacitete za fleksibilnost i isporuku energije iz decentralizovanih izvora, uključujući solarne elektrane, baterijske sisteme za skladištenje energije i druge obnovljive izvore. Sa druge strane, agregator je preuzeo obavezu da prikupljenu energiju agregira i plasira na balansno tržište električne energije, čime doprinosi održavanju stabilnosti elektroenergetskog sistema. Naknada između ugovornih strana bila je određena prema dinamičkom modelu cena, koji je zavisio od stvarno isporučenih količina energije u unapred definisanim vremenskim intervalima. Ovakvi ugovori imaju višestruki značaj, jer predstavljaju pravni okvir za saradnju energetskih subjekata u decentralizovanom energetskom okruženju. Istovremeno, omogućavaju malim i srednjim proizvođačima energije iz obnovljivih izvora da zajednički nastupaju na tržištu kao jedinstven učesnik, čime se povećava njihova konkurentnost i doprinosi procesu energetske tranzicije. Upravo zbog složenosti ovih odnosa, pitanja odgovornosti za neispunjenje ugovornih obaveza, poput neobezbeđivanja

ugovorenih kapaciteta ili nepravilnog agregiranja i plasmana energije, mogu predstavljati osnov za nastanak spora.

U analiziranom hipotetičkom slučaju, do spora je došlo kada je *Top Power* tvrdio da je, usled odstupanja u isporuci ugovorenih kapaciteta, pretrpeo finansijske gubitke i sankcije na balansnom tržištu. Sa druge strane, *SolarHaus* je smatrao da uzrok problema nije bio u isporuci energije, već u tehničkim propustima *Top Power*-a, odnosno u funkcionisanju interfejsa i obradi podataka potrebnih za agregiranje i tržišni plasman energije.

Ugovor nije sadržao klauzulu o međunarodnoj nadležnosti, kao ni odredbe o izboru merodavnog prava, što je dodatno doprinelo pravnoj neizvesnosti. U ovakvim okolnostima, medijacija predstavlja posebno pogodan način rešavanja spora. Njome se stranama omogućava da uz pomoć neutralnog posrednika postignu obostrano prihvatljivo rešenje, očuvaju poslovnu saradnju i izbegnu dugotrajne i skupe sudske postupke. Zbog toga je preporučljivo da ugovori ove vrste sadrže medijacionu klauzulu kojom bi se strane obavezale da će sporove koji proisteknu iz ugovora najpre pokušati da reše medijacijom, pre pokretanja sudskog ili arbitražnog postupka, uz jasno određivanje merodavnog prava i nadležnog organa za rešavanje eventualnih sporova. Prema Rim I Uredbi[23] ukoliko stranke nisu same izabrale merodavno pravo primeniće se pravo države u kojoj se nalazi sedište strane koja pruža karakterističnu uslugu – u ovom slučaju *Top Power*, čime je kao merodavno pravo označeno češko pravo. Međutim, *SolarHaus* je prigovorio tome, ukazujući da se ugovor izvršava u Austriji, gde se nalazi i većina tehničke infrastrukture. Istovremeno, nadležnost je dovedena u pitanje jer je *Top Power* pokrenuo postupak pred trgovinskim sudom u Pragu, što je *SolarHaus* osporio. U cilju izbegavanja dugotrajnog sudskog postupka, strane su se, uz posredovanje nezavisne platforme za alternativno rešavanje sporova u energetskom sektoru – *Energy ADR*, saglasile na medijaciju u Beču.

Odluka da se spor reši medijacijom bila je motivisana prvenstveno interesom obe kompanije da očuvaju postojeći poslovni odnos i izbegnu negativan publicitet koji bi mogao nastati usled dugotrajnog sudskog ili arbitražnog postupka. Strane su istovremeno bile zainteresovane za fleksibilno rešenje koje bi odgovaralo specifičnim tehničkim okolnostima spora i omogućilo nastavak saradnje. Poverljivost postupka, poverenje u neutralnost i nepristrasnost medijatora, kao i mogućnost da same utiču na sadržinu konačnog rešenja,

[23] Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I), *OJ* L 177, 4.7.2008, pp. 6–16.

dodatno su opredelili strane da medijaciju izaberu umesto formalnog sudskog ili arbitražnog postupka.

Postupak je sproveden prema pravilima Centra za efikasno rešavanje sporova (CEDR),[24] uz primenu austrijskog prava, a medijator je bio neutralni stručnjak sa iskustvom u oblasti obnovljivih izvora energije i međunarodnih ugovora. Medijacija je trajala dva puna radna dana i odvijala se u strukturiranom formatu koji je obuhvatio uvodnu zajedničku sesiju, individualne sastanke sa stranama, tehničke prezentacije i završne zajedničke sesije. Takva organizacija omogućila je stranama da, uz podršku medijatora i angažovanih stručnjaka, razmotre kako pravne, tako i tehničke aspekte spora.

Tokom početne zajedničke sesije strane su izložile svoje stavove i identifikovale ključna pitanja, dok je kroz individualne sastanke medijator detaljnije sagledao njihove interese, očekivanja i mogućnosti za postizanje kompromisa. Na taj način početno suprotstavljene pozicije postepeno su usmerene ka zajedničkim interesima, pre svega potrebi za nastavkom saradnje, stabilnim funkcionisanjem virtuelne elektrane i smanjenjem rizika od budućih sporova.

Poseban značaj imalo je učešće stručnjaka sa interdisciplinarnim znanjem iz oblasti energetike, informaciono-komunikacionih tehnologija i softverskih sistema. Njihov doprinos omogućio je preciznije utvrđivanje tehničkih uzroka nastale neusklađenosti i razdvajanje tehničkih pitanja od pitanja ugovorne odgovornosti. Time su stvoreni uslovi da se pregovori usmere ka praktičnim rešenjima koja nisu bila ograničena samo na pitanje naknade štete, već su obuhvatila i mere za sprečavanje sličnih problema u budućnosti.

Uloga medijatora nije bila da utvrđuje odgovornost niti da nametne rešenje, već da omogući konstruktivan dijalog i pomogne stranama da same pronađu prihvatljiv sporazum. Njegova neutralnost i stručnost omogućile su ravnotežu između različitih interesa, dok je poznavanje energetskog sektora olakšalo komunikaciju o složenim tehničkim pitanjima. Na taj način medijacija je pokazala svoju posebnu vrednost u sporovima u kojima pravni aspekti ne mogu biti odvojeni od tehničkih i poslovnih okolnosti.

Kao rezultat postupka, identifikovani su tehnički uzroci nastale neusklađenosti, nakon čega je postignut dogovor o podeli troškova, naknadi štete i unapređenju softverskog interfejsa. Pored rešavanja neposrednih posledica spora, strane su dogovorile i mere usmerene na unapređenje buduće saradnje i sma-

[24] Centre for Effective Dispute Resolution (CEDR), CEDR Model Mediation Procedure, https://www.cedr.com/wp-content/uploads/2023/03/CEDR-Model-Mediation-Procedure-2023.pdf, posećeno: 2. 9. 2026.

njenje mogućnosti ponavljanja sličnih problema. Sporazum je potom zaključen u formi medijacijskog poravnanja, čime je postupak okončan.

Ovaj slučaj pokazuje da se značaj medijacije u energetskim sporovima ne iscrpljuje u brzom rešavanju konkretnog konflikta. Njena posebna vrednost ogleda se u mogućnosti da istovremeno obuhvati pravne, tehničke i poslovne interese stranaka, zaštiti poverljive informacije i omogući rešenje prilagođeno konkretnim okolnostima.

Iako po pravilu strane postupak započinju dobrovoljno, usmerene na postizanje sporazuma koji obe strane dobrovoljno sprovode, u ovom slučaju je došlo do delimičnog nepoštovanja obaveza od strane *SolarHaus*, zbog čega je *Top Power* pokrenuo prinudno izvršenje sporazuma. Kako je reč o prekograničnom privrednom sporu iz oblasti energetike, proisteklom iz ugovora o funkcionisanju virtuelne elektrane, između privrednih društava sa sedištem u Češkoj i Austriji, na pitanje izvršnosti sporazuma primenjuje se pravni okvir Direktive 2008/52/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 21. maja 2008. godine o određenim aspektima medijacije u građanskim i trgovinskim stvarima. Članom 6. Direktive, propisano je da su države članice dužne da obezbede mogućnost da pisani sporazum postignut medijacijom, na zahtev stranaka, stekne izvršnu snagu u skladu sa nacionalnim pravom[25]. U austrijskom pravu ova mogućnost ostvaruje se kroz odredbe Zakona o građanskom postupku (*Zivilprozessordnung* – ZPO)[26] koje uređuju sporazume postignute u medijaciji, na osnovu kojih se sadržina takvog sporazuma može formalizovati u vidu sudskog sporazuma (*gerichtlicher Vergleich*). Nakon što sporazum stekne izvršnu snagu, strana kojoj pripada pravo iz sporazuma može zahtevati njegovo prinudno izvršenje pred nadležnim sudom u Austriji. U konkretnom slučaju, zbog delimičnog neispunjenja preuzetih obaveza od strane *SolarHaus*, *Top Power* je pokrenuo postupak prinudnog izvršenja pred nadležnim okružnim sudom u Austriji (*Bezirksgericht*).

Potrebno je ukazati da ukoliko medijacija ne bi rezultirala zaključenjem sporazuma, odnosno ukoliko bi strane odustale od daljeg vođenja postupka ili ne bi uspele da usaglase svoje interese, na raspolaganju bi im ostali drugi mehanizmi rešavanja spora. To bi, pre svega, bila međunarodna trgovinska arbitraža, naročito ukoliko su ugovorom predvidele med-arb klauzulu, kojom se nakon neuspešne medijacije spor upućuje na arbitražno rešavanje. U odsustvu arbitražnog

[25] Directive 2008/52/EC, Art.6.

[26] Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO), RGBl. Nr. 113/1895.

sporazuma, spor bi rešavao nadležni državni sud određen sporazumom stranaka ili, ukoliko takav sporazum ne postoji, sud čija se nadležnost utvrđuje primenom odgovarajućih pravila međunarodnog privatnog prava o međunarodnoj nadležnosti.[27]

V Zaključna razmatranja

Medijacija kao alternativni način rešavanja sporova predstavlja održivo i efikasno rešenje za prevazilaženje problema i konflikata kod velikih investicionih ulaganja koji karakterišu energetski sektor, uprkos ograničenjima koja se najviše odnose na pitanje izvršnosti sporazuma. Uz dalje unapređenje pravnog i institucionalnog okvira medijacija postaje ne samo alternativni način rešavanja sporova, već i instrument koji doprinosi stabilnosti poslovnih odnosa i pravnoj sigurnosti u transnacionalnim komercijalnim energetskim odnosima.

Analizom studije slučaja prikazano je da medijacija, kada se sprovodi uz angažovanje stručnih posrednika i u okviru priznatih proceduralnih pravila, omogućava efikasno, poverljivo i održivo rešavanje tehnički i pravno kompleksnih sporova.

Bojana Jovanović*

Mediation in Energy Disputes

Summary

The development of the energy sector and the liberalization of the electricity market have enabled cross-border business operations. Under these circumstances, new participants in cross-border trade have emerged, alongside novel contractual relationships and large-scale investment capital that yield economic viability only within stable and long-term partnerships. However, it is virtually inevitable that such complex relationships will occasionally encounter disputes that require resolution without impairing ongoing business cooperation or compromising the underlying project. Given the unique nature of energy

[27] M. Petrović, „Okončanje postupka medijacije i njegove posledice", u: *Usluge i odgovornost: Zbornik referata sa Međunarodnog naučnog skupa* (ur. M. Mićović), Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac 2017, 873–879.

* PhD student at Faculty of Law, University of Kragujevac; Electric Power Industry of Serbia, Belgrade, Serbia.

disputes – where data confidentiality is paramount, and fast, efficient resolution is required without generating a „winner-and-loser" outcome – traditional litigation and arbitration often fail to provide an optimal solution. Alternative dispute resolution mechanisms, particularly mediation, present a well-suited framework. In addition to a neutral mediator who facilitates the proceedings, fosters communication, and assists the parties in reaching a mutually acceptable solution, mediation allows for the involvement of subject-matter experts as technical consultants. This paper outlines the key characteristics of energy disputes, defines the concept and significance of mediation, and analyses the relevant domestic and international regulatory frameworks, illustrating these aspects through a hypothetical case study involving a dispute between a prosumer and an aggregator based in different jurisdictions.

Keywords: alternative dispute resolution (ADR), mediation, mediator, aggregator, prosumer, energy sector, energy disputes

Literatura

Frieden D. *et al*. Are We on the Right Track? Collective Self-Consumption and Energy Communities in the European Union, *Sustainability* 13(2021)22, 12494.

Meidanis H. *The Private International Law of Commercial Mediation*, Athen, Bern, 2025.

Petrović M. Medijator iz perspektive srpskog prava, *Glasnik prava* VIII(2017)2, 3–21.

Petrović M. „Okončanje postupka medijacije i njegove posledice", u: *Usluge i odgovornost: Zbornik referata sa Međunarodnog naučnog skupa* (ur. M. Mićović), Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac 2017, 873–879.

Tarman Z. D. Mediation as an Option for International Commercial Disputes, *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul* 48(2016)65, 229–244.

Vial G. Power purchase agreements affected by unexpected circumstances: lessons from real litigation, *The Journal of World Energy Law & Business* (JWELB) 16(2023)3, 267–279.

Internet izvori

Centre for Effective Dispute Resolution (CEDR), CEDR Model Mediation Procedure, https://www.cedr.com/wp-content/uploads/2023/03/CEDR-Model-Mediation-Procedure-2023.pdf, posećeno: 2. 9. 2026.

Pinsent Masons, Queen Mary University of London, Future of International Energy Arbitration Survey Report, https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/Future-of-International-Energy-Arbitration-Survey-Report.pdf, posećeno: 27. 5. 2026.

Putniković J. Aktivni kupac električne energije – prevladavajući koncept u budućnosti, Energija Balkana, https://energijabalkana.net/aktivni-kupac-elektricne-energije-prevladavajuci-koncept-u-buducnosti/, posećeno: 1. 6. 2026.

United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), International Commercial Mediation, https://uncitral.un.org/en/texts/mediation, posećeno: 12. 6. 2026.

United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Status of UNCITRAL Conventions and the New York Convention, https://uncitral.un.org/sites/default/files/2026-09/overview-status-table_020926.pdf, posećeno: 2. 9. 2026.

Pravni izvori

Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958).

Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Official Journal of the European Union, L 136, 24. 5. 2008.

Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (*Zivilprozessordnung – ZPO*), RGBl. Nr. 113/1895.

Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I), *OJ* L 177, 4.7.2008, pp. 6–16.

United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Mediation Rules, 2021, https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/22-01369_mediation_rules_ebook_1.pdf, posećeno: 12. 6. 2026.

United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Model Law on International Commercial Conciliation with Guide to Enactment and Use 2002, https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/03-90953_ebook.pdf, posećeno: 12. 6. 2026.

United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (New York, 2018), https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements, posećeno: 20. 5. 2026.

United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/22-01363_mediation_guide_e_ebook.pdf, posećeno: 12. 6. 2026.

Zakon o energetici, *Službeni glasnik RS*, br. 145/2014, 95/2018 – dr. zakon, 40/2021, 35/2023 – dr. zakon, 62/2023, 94/2024 i 109/2025 – dr. zakoni.

Zakon o posredovanju u rešavanju sporova, *Službeni glasnik RS*, br. 55/2014 i 87/2018.

Primljeno: 2. septembar 2026.

Revidirano: 18. oktobar 2026.

Prihvaćeno: 21. oktobar 2026.